

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

IX.517.1702.2017.TRo

**Pan
Prof. Łukasz Szumowski
Minister Zdrowia**

dostrzegając skalę nawarstwiających się problemów w funkcjonowaniu Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym w Gostyninie (dalej KOZZD lub Ośrodek), po raz kolejny pragnę zaapelować do Pana Ministra o przeprowadzenie pilnych zmian legislacyjnych.

W dotychczasowych ponad 30 wystąpieniach kierowanych do różnych organów, w tym do Pana Ministra, informowałem o istnieniu licznych luk prawnych, czy też pojawiających się wątpliwościach w praktycznym stosowaniu ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (dalej zwanej ustawą). Każda dostrzeżona luka prawna lub stwierdzona nieprawidłowość w funkcjonowaniu Ośrodka była asumptem do sformułowania przeze mnie postulatów zmian legislacyjnych w stosownym zakresie.

Ponadto, w pismach z dnia 31 lipca 2018 r. oraz 6 marca 2019 r. zasygnalizowałem Panu Ministrowi potrzebę zmian aktów wykonawczych dotyczących funkcjonowania Ośrodka, tj. rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 16 listopada 2018 r. w sprawie wskazania zakładu psychiatrycznego wykonującego obserwację orzeczoną przez sąd, jak również obwieszczenia Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2018 r. w sprawie wykazów zakładów psychiatrycznych przeznaczonych do wykonywania środka zabezpieczającego określonego w art. 93c pkt 1-3 Kodeksu karnego oraz podmiotów leczniczych przeznaczonych do wykonywania terapii wobec sprawców określonych w art. 93c Kodeksu karnego w zakresie działalności stacjonarnej (dalej obwieszczenie).

Wskazanie KOZZD jako zakładu psychiatrycznego wykonującego obserwację orzeczoną przez sąd, czy też umieszczenie Ośrodka w wykazie podmiotów leczniczych przeznaczonych do wykonywania terapii wobec sprawców określonych w art. 93c k.k. w zakresie działalności stacjonarnej, jest dla mnie nie do zaakceptowania. Tym bardziej zaskakuje mnie treść nowego

obwieszczenia Ministra Zdrowia z dnia 8 stycznia 2020 r.¹, w którym nie tylko nie usunięto KOZZD z wykazu miejsc, gdzie może być wykonywana terapia stacjonarna wobec sprawców określonych w art. 93c k.k., ale dodatkowo zwiększono limit z 53 do 60 dostępnych łóżek dla tej kategorii pacjentów.

Dla przypomnienia chciałbym wskazać, iż przepis art. 4 ust. 3 ustawy stanowi, iż zadaniem Ośrodka jest prowadzenie postępowania terapeutycznego wobec osób stwarzających zagrożenie umieszczonych w Ośrodku. Umieszczenie w KOZZD możliwe jest więc tylko takich osób, które spełniają przesłanki określone w art. 1 ustawy, a następnie sąd w wydanym orzeczeniu uznał, iż charakter stwierdzonych u nich zaburzeń psychicznych lub ich nasilenie wskazują, że ich pobyt w Ośrodku jest niezbędny ze względu na bardzo wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przez nich czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej, zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat.

Obwieszczenie Pana Ministra z dnia 8 stycznia 2020 r. jest więc sprzeczne z przepisami ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. Jest też niezgodne z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym. Przepis § 3 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia stanowi bowiem, iż w Ośrodku znajdują się sale łóżkowe przeznaczonego dla osób umieszczonych, czyli w myśl § 1 pkt 1 rozporządzenia, dla osób umieszczonych w Ośrodku na podstawie ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. Innymi słowy, należy stwierdzić, że osoby niemające statusu osoby umieszczonej (tj. osoby które nie przeszły procedury opisanej w poprzednim akapicie), nie mogą przebywać w KOZZD.

Dokonana zmiana obwieszczenia w żadnym razie nie uwzględnia także możliwości lokalowych Ośrodka, gdzie przy obecnie blisko 80 pacjentach, nie ma żadnej realnej możliwości stosowania terapii stacjonarnej orzeczonej w ramach środka zabezpieczającego. Dodatkowo, przepisy wymieniają KOZZD jako jedną z zaledwie dwóch placówek do stosowania takiej terapii, co obecnie czyni go największym tego typu ośrodkiem, pomimo braku formalnych podstaw do prowadzenia oddziaływań terapeutycznych w KOZZD orzekanych przez sądy karne. Z wykazu podmiotów leczniczych został natomiast usunięty Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. dr. Stanisława Deresza w Choroszczy. Decyzja ta przyniosła też inne

¹ Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 8 stycznia 2020 r. w sprawie wykazów zakładów psychiatrycznych przeznaczonych do wykonywania środka zabezpieczającego określonego w art. 93c pkt 1-3 Kodeksu karnego oraz podmiotów leczniczych przeznaczonych do wykonywania terapii wobec sprawców określonych w art. 93c Kodeksu karnego w zakresie działalności stacjonarnej.

konsekwencje - w obecnym stanie nie ma podmiotu leczniczego do wykonywania terapii wobec kobiet, sprawców określonych w art. 93c k.k.².

Muszę w tym miejscu również odnotować, że pomimo wejścia w życie nowego obwieszczenia z dnia 8 stycznia 2020 r., w dalszym ciągu nie uchylono obwieszczenia Ministra Zdrowia o analogicznym tytule z dnia 30 czerwca 2015 r.

Jestem mocno zaniepokojony, że pomimo posiadania przez Pana Ministra wyłącznej kompetencji do zmiany wskazanych aktów prawnych nie zostały one do tej pory znowelizowane albo zmienione w sposób zgodny z obowiązującym porządkiem prawnym. Dodatkowo należy podkreślić, że uwzględnianie przez Pana Ministra KOZZD w takiej roli, jaką mu przypisano w rozporządzeniu oraz obwieszczeniu, o których mowa powyżej, wprowadza niebezpieczny chaos legislacyjny, którego konsekwencje będą ponosić przede wszystkim pracownicy Ośrodka, ale także jego pacjenci.

Ponadto, z przykrością stwierdzam, że pomimo zapewnień, iż kwestia nowelizacji samej ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. zostanie włączona do zagadnień, którymi zajmować się będzie zespół roboczy utworzony przez resort zdrowia i resort sprawiedliwości, do dnia dzisiejszego nie widać żadnych efektów tych prac. Ustawa funkcjonuje już 6 lat i nie można nie dostrzegać istniejących problemów. O ich narastającej skali świadczyć mogą także pozwy pacjentów KOZZD o zadośćuczynienie lub odszkodowanie. Z informacji uzyskanej z Sądu Rejonowego w Gostyninie wynika, że niektórzy pacjenci skutecznie dochodzą swoich praw i przyznane im zostało zadośćuczynienie za naruszenie dóbr osobistych. Toczą się też kolejne postępowania, co może prowadzić do odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa. Należy dodać, iż osoby przebywające w Ośrodku swoje skargi kierują również do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.

Chciałbym również poinformować Pana Ministra, że w dniu 23 listopada 2019 r. w Biurze RPO odbyło się seminarium poświęcone praktycznym problemom stosowania ustawy z 22 listopada 2013 r. Wśród obecnych gości znaleźli się wybitni specjaliści z zakresu psychologii, psychiatrii, seksuologii oraz praktycy – przedstawiciele Służby Więziennej i sędziowie orzekający w sprawach z zakresu ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. Tematyka seminarium uwzględniała więc szerokie spektrum problemów związanych z jej stosowaniem. Wszyscy obecni byli zgodni, iż ustawa wymaga kompleksowych zmian legislacyjnych. Ubolewam, że wśród uczestników seminarium zabrakło zaproszonych przedstawicieli Ministerstwa Zdrowia.

Pragnę także ponownie zwrócić uwagę Pana Ministra na problem pobytu kobiet w Ośrodku w Gostyninie. Znany jest Panu Ministrowi przypadek pani Janiny S. i jej trudna sytuacja związana z

² Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2018 r. przewidywało 10 łóżek dla kobiet w Samodzielnym Publicznym Psychiatrycznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Choroszczy.

codzienną egzystencją. Niestety, pomimo stanowczych zapowiedzi tuż po medialnym nagłośnieniu sprawy, do chwili obecnej nie dostrzegam żadnych realnych działań ze strony Pana Ministra, zmierzających do uregulowania zasad pobytu kobiet w Ośrodku. W sytuacji więc, gdy do KOZZD trafiają kolejne pacjentki, skala problemów niewątpliwie się powiększy.

W związku z powyższym, po raz kolejny uprzejmie proszę Pana Ministra o zmianę przywołanych powyżej aktów wykonawczych, by były one zgodne z przepisami powszechnie obowiązującymi oraz podjęcie, wspólnie z resortem sprawiedliwości, efektywnych działań zmierzających do jak najszybszego wyeliminowania luk prawnych w ustawie z dnia 22 listopada 2013 r.

Bardzo również proszę o udzielenie informacji w przedstawionych poniżej kwestiach.

1. Kiedy powołano zespół roboczy resortu zdrowia i resortu sprawiedliwości, który ma wypracować koncepcję nowelizacji ustawy i jakie są efekty tych prac?
2. Czy rozważał Pan Minister wprowadzenie rozwiązań, które pozwolą oddzielić kobiety przebywające w KOZZD od umieszczonych tam mężczyzn?
3. Czy przedstawiciel Ministerstwa Zdrowia wizytował w roku 2019 KOZZD i jakie wnioski płyną z tej wizytacji?